

סימן ק"ח

מי שלא התפלל לסבת טעות או אונס או במזיד

א. מ"ב סק"ב

ואם עסק בצרכי צבור עיין לעיל בסוף סימן צ"ג במ"ב ועיין בפמ"ג בסימן זה שכתב דנכון שגם בזה יתפלל אח"כ להשלים התפלה שחסרה לו אך בזה יתפלל אותה בתורת נדבה ויחדש בה דבר. ברור הדבר דבשבת ויו"ט דא"א להתפלל בנדבה כדמבואר לעיל ק"ז ס"א, דבנידון כאן לא יתפלל תשלומים. דהרי מעיקר הדין בכלל אינו צריך וכדמבואר במ"ב לעיל סי' צ"ג סק"ח, ושם בכלל לא הביא דברי הפמ"ג שהביא כאן. ולא דמי לדברי המ"ב בסק"ז ובס"ק ט"ו וכפי שיבואר שם.

ב. מ"ב סק"ה

ואין די שיכוין לשמוע מש"צ ולצאת בה בשביל עצמו לתשלומין בין עבור ערבית או שחרית. לכאורה נראה דכל דברי המ"ב קאי על כה"ג שלא התפלל כלל וכעת רוצה להשלים תפלתו בזה ל"מ לשמוע מש"צ. אבל המתפלל שחרית בר"ח ושכח יעו"י ונזכר לאחר זמן תפילה, שדינו שיתפלל מנחה שתים כדאיתא לקמן סי"א [שם מבואר בשכח יעו"י במנחה ופשוט דה"ה בשכח יעו"י בשחרית עכ"פ בכה"ג שלא התפלל מוסף. — עיין מ"ב סי' תכ"ב סק"ד] בכה"ג לכאורה יצא בזמן שיכוין לחזרת הש"צ. דהרי מבואר בשו"ע לקמן סי' קכ"ד ס"י, דהשוכח יעו"י יכול לצאת בחזרת הש"צ, [ואמנם לכתחלה אין לעשות כן עיי"ש במ"ב סק"מ] ונמצא דכשם שבשחרית בכה"ג יוצא מהש"צ, לא יהא התשלומים גרוע יותר ומסתברא לכאורה דיצא אי יכוין כראוי לשמוע מהש"צ, וזאת

לפי המבואר במ"ב סק"ד דיוצאים י"ח תשלומים בחזרת הש"צ.

ובזה מצינו תקנה למי ששכח יעו"י בשחרית דר"ח, והתפלל מוסף ועבר זמן שחרית דתו אינו יכול להתפלל שחרית אף ע"י תנאי, ולהתפלל תשלומים במנחה ע"י תנאי בלא חידוש דבר, יתכן דאינו יכול לפי ספיקו של הפמ"ג המובא בבה"ל כאן בד"ה טעה, ולנ"ל יוכל להיות ש"צ במנחה או ישמע כראוי חזרת הש"צ במנחה, ובזה יצא י"ח תשלומין של שחרית. ועיין.

ג. מ"ב סק"ז

דלא תקנו רבנן השלמה אלא בזמן התעסקות בתפלה חיובית ולא קודם לכן. שמעתי להסתפק לפי מה שנהגו הנשים שלא להתפלל ערבית בכל יום וכדאיתא במ"ב סי' ק"ו סק"ד היות דהוי רשות, היאך יהיה דינן בכה"ג ששכחו להתפלל מנחה, האם שייך להתפלל שמו"ע בלילה לשם השלמת מנחה בלא תפלת ערבית כלל, או שמחויבת להתפלל ערבית מפני שמחויבת בהשלמה, והשלמה בעינן בדווקא סמוך לתפלה החיובית. וצ"ע. [ועצם הדבר שהשלמה שייך גם בנשים, מבואר כן להדיא במ"ב סי' רס"ג סק"מ"ג, עיי"ש].

ואולי יש להוכיח מדברי הב"י ריש סי' פ"ט אשר לומד בדרכו הראשונה שם דתפלת שחרית לאחר ד"ש היא מדין השלמה. [ועיין במש"כ לעיל סי' פ"ט אות ח' דהט"ז, מ"א, צל"ח והגרע"א אזלי בדרכו זו של הב"י.] חזינן בשיטתו דקיים תפלת השלמה בלא תפלה חיובית, בכה"ג שעדיין לא הגיע זמן תפלה חיובית. ולפ"ז אפשר דה"ה גבי נשים שאינן מחויבות

ולא אמר בה טל ומטר באופן דצריך לחזור ולא נזכר זה עד אחר תפילה שניה אפ"ה השניה עלתה לתשלומין ויתפלל אח"כ לשם חובה. בנידון כאן שפסק המ"ב דמהני תשלומין לפני חובה פסק בזה כפר"ח וסייעתיה דלא כפמ"ג (משב"ז סק"ב) וכפי שצויין בשעה"צ כאן ס"ק ט"ו. ואע"ג דטעמו של הפמ"ג דלא מהני הוא עפ"י זה שכתב דאם היפך לא יצא נאמר אפילו בשוגג, (עיי"ש בדבריו בביאור הדבר) ודינו זה של הפמ"ג כתבו המ"ב בעצמו בסק"ח דאם היפך לא יוצא אף בשוגג, וא"כ לכאורה סתרי אהדדי. אבל בודאי דאין כאן סתירה, דאיכא טעמי טובא בביאור הא דבעינן חובה ברישא ואח"כ תשלומים, עיין בא"ר סק"א, וא"כ דינו של הפר"ח יעלה לנכון לשאר הטעמים אף שנסבור שאם היפך לא יוצא אף בשוגג.

ו. מ"ב סק"ט

וכתב המג"ג דכל זה אם כיון בפירוש בשניה לתשלומין אבל אם לא כיון טוב יותר שתעלה לו השניה לשם חובה ויתפלל אח"כ לתשלומין דבזה יוצא לכל הדיעות. לכאורה דברי המג"ג צ"ב דהרי אילו לא היה שוכח טו"מ היתה התפלה השניה לשם תשלומין, וא"כ היאך יכול כעת להחליט שהופכו לשם חובה, הרי לא נזכר מהא דשכח טו"מ רק לאחר שסיים תפלתו השניה, וכיצד יכול להפוך מתפלת תשלומים לתפלת חובה.

ונראה ברור דמיירי הכא שהתפלל תפלה שניה סתם ללא כוונה מפורשת, ואף שעשה בדעת לתשלומים אבל לא כיון זאת, ובכה"ג מהני להחליט אח"כ לשם איזו תפלה התפלל לחובה או לתשלומין. וזה לפי

בתפלת ערבית תוכלנה להתפלל השלמה בלא תפלת ערבית*.

ושמעתי ממו"ר הגרש"ז אויערבאך שליט"א דאף לב"י מסתבר דהשלמה עד חצות הוי סוג אחר של השלמה, דזו השלמה בצורת התפלה שהחסיר, משא"כ השלמה בזמן תפלה שלאח"כ הוי השלמה בצורת התפלה שכעת, ובכה"ג שמתפלל תפלת השלמה כצורת תפלה של עכשיו, מסתבר דלעולם בעינן בדווקא לאחר שהתפלל תפלה חיובית. עכ"ד.

ד. מ"ב סק"ז

ומ"מ טוב יותר שבעת שחזור ומתפלל יתנה ויאמר אם איני מחוייב להתפלל פעם שנית אני מתפלל אותה בתורת נדבה. ופשוט שא"צ לחדש דבר, וכדמבואר לקמן בסי"א ובמ"ב ס"ק ל"ג דכל מחלוקת רבוותא יתפלל בתנאי, והיינו בלא חידוש וכדינא דשו"ע בסי"א. ובנידון כאן בשבת ויו"ט דאינו יכול להתפלל בנדבה, לכאורה מסתברא דאעפ"כ יחזור ויתפלל דלעיקר דינא נקטינן כשו"ע ורק לרווחא דמילתא כתב הפמ"ג דיתנה. ואף דבשעה"צ ס"ק י"ג מדגיש את הח"א דלא ס"ל כשו"ע, בכ"ז מאחר שבמ"ב נקט הלשון "טוב יותר" משמע לכאורה דבשבת ויו"ט נשאר עיקר הדין שיחזור ויתפלל. ואמנם בספר מחנה ישראל בפ"ד ה"ט סתם החפץ חיים זצ"ל בפשיטות כח"א דבדיעבד אי הקדים תפלת תשלומין יצא עיי"ש, וכידוע רב פסקיו שם הם מהח"א ופעמים רבות אינם תואמים את דבריו שבמ"ב, וצ"ע.

ה. מ"ב סק"ט

אך אם התפלל השניה לתשלומין והראשונה לשם חובה וטעה בשל חובה

א. אם הב"י כתב לפיכך נראה דלא ילפינן דין אחר ד"ש מדין השלמה, א"כ לא נוכל ללמוד מדרכו הראשונה, ובמ"ב רס"ג מ"ג מבואר דתתפלל ערבית ואח"כ מנחה ואע"ג דאיהו גופיה כתב בסי' ק"ו סק"ד דרוב נשים אינן מתפללות ערבית. (הערת הגרא"י זלניק שליט"א).

ובעצם ספיקו של הפמ"ג עיין שלחן שלמה ק"ז ס"א דכתב דהמסופק אם התפלל ועבר זמן תפלה ישלים בתפלה שלאחריו, ויתנה בשניה שאם לא התפלל תהא לחובת השלמה ואם התפללתי תהא לנדבה.

ח. מ"ב סק"י

ואסור לאכול קודם שיתפלל השניה. עיין בספר מחנה ישראל שהביא החפץ חיים זצ"ל בפ"ב ס"ג דברי הפמ"ג כאן (א"א סק"ג) דבלא התפלל שחרית אסור לאכול לפני מנחה, דבכה"ג לא תאכלו על הדם מוסב על מנחה, והיינו כבר מחצות שלא יכול להתפלל שחרית אף שעדיין לא יכול להתפלל מנחה רק לאחר חצי שעה, בכ"ז צריך להמתין ואסור באכילה, והביאו המ"ב לעיל סי' ע' סק"כ, עיי"ש.

ט. מ"ב סק"י

ואסור לאכול קודם שיתפלל השניה דהא כבר הגיע זמנה ואם התחיל אינו מפסיק כ"כ המ"א אבל בספר מחצית השקל ובספר מגן גבורים הכריעו דאפילו בדיעבד מפסיק משום דצריך להסמין התפילה השניה להראשונה בכל מה דאפשר. לכאורה צ"ע הא דהביא המ"ב דברי מחצה"ש, הרי כל הא דפליג אדמ"א הוא משום דס"ל דאף בדיעבד ל"מ תפלת תשלומים לאחר זמן, ובעינן תפלה סמוכה לחברתה לעיכובא, ולכן ס"ל דאף אם התחיל לאכול יפסיק — עיין בכ"ד בסק"ג. אבל לדידן דקימ"ל דביעבד משלים אף לאחר זמן וכדמבואר במ"ב ס"ק ט"ו, יתכן דלא יצטרך להפסיק, והיאך הביא המ"ב דברי מחצה"ש להלכה, בו בזמן דלא נקטינן כוותיה ביסוד דבריו.

ונראה דאה"נ מצד מחצה"ש גרידא לא היה המ"ב נוקט כן ועיקר דבריו מצד המג"ג, דהוא אע"ג דס"ל דביעבד מהני השלמה לאחר זמן, (עיין בדבריו באלף המגן סק"ה, ומצויין בשעה"צ ס"ק כ"ט)

המבואר בבה"ל כאן בד"ה ואם, דבשניהם סתמא לכו"ע יצא, עיי"ש.

ז. בה"ל ד"ה טעה או נאנס (ס"א)

כתב הפמ"ג נסתפקתי ספק התפלל שחרית או לא ועבר זמן שחרית אם משלימה במנחה או לא דשמא לא תקנו דמשלימה בעבר זמנה אלא בודאי לא התפלל ולא בספק. לכאורה נראה דספיקו של הפמ"ג (א"א סק"ב, ובסי' ק"ז א"א סק"ב) הוא רק לשיטת הרשב"א בתשובתו שהובא בבה"ל סי' ק"ז ס"א בד"ה חוזר דס"ל דהמסופק אי התפלל חייב להתפלל ע"ת, דאפשר דהשלמה לא תיקנו בכה"ג. אבל לשיטת הרשב"א בחידושו הסובר דהמסופק אם התפלל אין חובה לחזור ולהתפלל ע"ת כ"א רשות, לכאורה אין מקום לספיקו של הפמ"ג ולכאורה פשוט דאם ירצה יוכל להתפלל ולהתנות אי התפללתי הוי נדבה ואי לא התפללתי תהא תפילתי לשם חובת השלמה. והני דין השלמה כרינו בשעת התפלה, ומה הסתפק הפמ"ג, וכל הספק לכאורה קיים רק לשיטת הרשב"א בתשובתו, וכ"כ התהל"ד כאן בסק"ד.

אלא דפשטיה דהפמ"ג לא משמע כן, ומהא דלא תלה ספיקו בשתי שיטות הרשב"א שהביאם לעיל בסי' ק"ז (א"א סק"א) משמע דספיקו אליבא דכו"ע. והביאור בזה נראה דאף להרשב"א בחידושו דאין חובה לחזור מ"מ נכון לחזור ולהתפלל, וא"צ לחדש בה דבר. משא"כ לצד שלא תיקנו השלמה למי שמסופק אי התפלל או לא, בכה"ג אי ירצה לחזור ולהתפלל ע"ת יצטרך לחדש בה דבר, דבזה מצד הדין א"צ לחזור ולהתפלל אפילו על צד הרשות, ודמי לתפלת ערבית לשיטת דה"ח שאם רוצה לחזור ולהתפלל צריך לחדש דבר וכמש"כ המ"ב ק"ז סוף סק"ב, ושפיר עולה לנכון ספיקו של הפמ"ג גם לשיטת הרשב"א בחידושו.

החיובית מותר לשמוע קודם דזה מיקרי עדיין עוסק בתפלה. נראה דאע"ג דכתב המ"ב בס"ק י"ב דיאמר תחנון לפני תפלת ההשלמה, מ"מ ס"ד דיאמר מיד לאחר שמו"ע תחנון ביחידות, קמ"ל המ"ב כאן דמותר לשמוע חזרת הש"צ ואח"כ יאמר תחנון ואשרי עם הצבור, ואח"כ יתפלל תפלת השלמה.

ולפ"ד האו"ז שצינו המ"ב כאן, והביאו הבה"ל סי' מ"ז ס"ז ד"ה אם (ולא כנדפס כאן "במ"ב") משמע שמותר להפסיק לכל עניני תפלה, ולא רק לחזרת הש"צ. אבל בשו"ע כאן ובמ"ב ס"ק י"ג משמע שמיד אחר אשרי לפני למנצח ובל"צ יאמר שמו"ע, ומוכת שלא דומה ממש למש"כ שם האו"ז, ורק לחזרת הש"צ חידש המ"ב דשרי להפסיק.

יב. מ"ב ס"ק י"ד

אך כל זמן שהוא יום לא ימנע מלומר אשרי אף שהוא אחר תפלת המנחה. יש להסתפק בלא אמר אשרי בע"ש, וקבל עליו שבת ועדיין יום. אי נחשב לגבי זה כלילה ולא יאמר אשרי, או כיון דמ"מ עדיין יום יאמר אשרי. וצ"ע. ואי יאמר כקורא בתורה ודאי שפיר עביד, דבכה"ג אף בלילה שרי וכדמבואר בשעה"צ ס"ק כ"ז.

יג. מ"ב ס"ק ט"ו

אם לא התפלל ערבית יתפלל שחרית שתים רק עד ד' שעות על היום שהוא זמן תפילה לשחרית. יש להסתפק בעבר סוף זמן תפלה דהמ"א ועדיין לא עברו ד' שעות לפי הגר"א, אי שרי להתפלל השלמה או לא, בפרט להנוהג להחמיר כל השנה כהמ"א. וצ"ע.

יד. מ"ב ס"ק ט"ו

אמנם לכתחילה יותר נכון בכל זה שאם

בכ"ז ס"ל דיפסיק, ושפיר הביא המ"ב דבריהם להלכה.

אלא דהמ"ב כתב ביאור חדש בזה, והוא דבעינן להסמיק תפלה שניה לראשונה בכל מה דאפשר, ומשמע דאף אי לא קיים את הלכתחילה בסמיכות התפלות בכ"ז צריך להסמיק בכל מה דאפשר, וביאור זה ליתא במג"ג, והמג"ג כתב שם דהיות שהתחיל לאכול באיסור דלכתחילה חייב להסמיק התפלות, לכן דינו כדין המתחיל לאכול באיסור, ולכן חייב להפסיק, אבל לא מבואר בדבריו דיש דין להסמיק התפלות ככל האפשר. והנ"מ במקום שלא יכול להסמיק תפלה אחת לחברתה עפ"י דין, וכגון בתנאו של הצ"ח המובא במ"ב סי' פ"ט סק"ז והמבואר בדברינו שם באות ט' אי בכה"ג צריך להסמיק התפלות ככל האפשר או לא.

י. מ"ב ס"ק י"א

ר"ל שלא יפסיק לכתחילה ביניהם בשום דבר ואפילו בלימוד אסור כי תפילת השלמה צריכה להיות בעוד שעוסק בתפילה החיובית. הא דהדגיש המ"ב לכתחילה, היינו לשיטתיה לקמן בס"ק ט"ו דבדיעבד יכול להשלים גם בכה"ג שהפסיק זמן רב בין התפלה החיובית להשלמה.

אלא דלכאורה צ"ע הא דציין המ"ב כאן בשעה"צ ס"ק ט"ז לפר"ח, הרי הפר"ח בסק"ג (מובא במ"ב ס"ק ט"ו) ס"ל דא"א להשלים רק בכה"ג דהוי סמוך לתפלת החיוב, והיאך כללינהו המ"ב בהא דכתב שלא יפסיק לכתחילה. וצ"ל דהציון לפר"ח הוא רק לגבי הא שלא יפסיק, אבל לא לגבי הא שהוסיף המ"ב "לכתחילה", וזה באמת רק לשאר הפוסקים המובאים במ"ב ס"ק ט"ו.

יא. מ"ב ס"ק י"א

ומ"מ נ"ל דחזרת הש"צ של תפלה

א. אם מתפלל עכשיו שחרית, ודאי שצריך להתפלל עכשיו גם ערבית להשלמה, ועיין מ"ב ס"ק ט"ו בשם

אי הא גרידא מוציא את תפלת השמו"ע מידי סתמא, והוי הוכחה דהוי לשם ערבית, או נימא דזה עדיין לא מוכיח, והא דלא אמרינן דתעלה תפלתו לשם מנחה דהרי עדיין יום, היינו משום דמיירי הכא שכיוון בכוונה מפורשת לשם ערבית. וצ"ע.

אבל נראה לכאורה דבכה"ג דליכא להוכחה והוי סתמא אזי בודאי אמרינן דתעלה תפלתו לשם מנחה ואח"כ יתפלל לשם ערבית, ולא גרע מהא דהביא המ"ב לעיל סוף סק"ט דברי המג"ג דתפלה שהתפלל לשם תשלומים יכול — בכה"ג שהתפלל סתמא — לחושבה אח"כ לשם חובה, עיי"ש. וא"כ גם הכא בסתמא נאמר דיעלה לשם מנחה, ואח"כ יתפלל לשם ערבית, והא דלא הוי הכא סתמא צ"ל כאחד משני צדדי הספק הנ"ל. והא מסתברא דהנוהג לומר "שים שלום" במנחה "ושלום רב" בערבית, ואמר כאן בתפלתו "שלום רב" דהוי הוכחה לשם ערבית ויצא מכלל סתמא. ועיין.

יח. מ"ב ס"ק כ"א

וכתבו האחרונים דאם לא הזכיר בראשונה יעו"י גם בשניה לא יזכיר, כיון שהוא עדיין יום. נראה פשוט דהכא מיירי דווקא בליל ר"ח דהתם בדיעבד אינו חוזר בשוכח יעו"י כדאיתא בסי' תכ"ב ס"א ולכן תפלתו הראשונה עלתה לשם ערבית ואז אמרינן שבתפלה שלשם תשלומין לא יזכיר יעו"י כיון שעדיין יום. אבל בכה"ג בליל ז' חשוון שהתם אמירת טו"מ הוי לעיכובא וא"כ כשלא הזכיר טו"מ בשמו"ע חייב לחזור ולומר שמו"ע לשם ערבית, וכהכרעת המ"ב לקמן סי' קי"ז סק"ו. אזי בודאי שבשמו"ע שאח"כ שלשם תשלומין יאמר ג"כ טו"מ אף שעדיין יום, ופשוט. אך יתכן דאם נזכר

לא התפלל תיכף תפלת השלמה אחר התפילה החיובית יתפלל אותה בתורת נדבה והיינו שיתנה ויאמר אם אני חייב הרי זו לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה. מהא דכתב המ"ב "לכתחילה יותר נכון" משמע לכאורה דאין זה לעיכובא, ולכן בשבת ויו"ט שלא יכול להתנות ג"כ בדיעבד לכאורה יתפלל שנית אף שהפסיק זמן רב מהתפלה החיובית להשלמה.

הג"ה

פז. מ"ב ס"ק מ"ז

אם שכח שחרית והתפלל מוסף ועדיין לא עבר זמן שחרית אפ"ה יתפלל שחרית. לכאורה פשוט שדין זה הוא אפילו במזיד, דהרי עדיין זמן שחרית, ואף שבודאי עשה שלא כדין, אבל למעשה לכאורה יוכל עדיין להתפלל שחרית. והיות דכל ההלכות בסימן כאן מיירי בדין שכח, אפשר דלכן כתב המ"ב גם דין זה בשכח.

פז. מ"ב ס"ק מ"ז

מי ששכח ולא התפלל שחרית ומוסף ונזכר במנחה יתפלל מנחה ואחריו מוסף ואחריו שחרית. הכוונה מנחה חיובית, ואח"כ מוסף חיובית שזמנה כל היום כדאיתא בסי' רפ"ו ס"א, ואחריו שחרית — היינו השלמה. והחידוש הוא שאף דאמרינן שלאחר מוסף אין השלמה, היינו להתפלל מוסף שתיים, אבל להתפלל מנחה שתיים ש"ד, וזאת יכול להתפלל לאחר מוסף. והא דיש להקדים מוסף, הוא משום דתפלות חיוביות קודמות להשלמה. ופשוט.

יז. מ"ב ס"ק כ"א

ומי שבא לבהכ"נ סמוך לערבית והתפלל ערבית מבעו"י ועדיין לא התפלל מנחה וכו'. יש להסתפק אי הא להתפלל ערבית עם הצבור ואמר עמהם ברכות ק"ש וק"ש,

דה"ח. ואמנם גם אם התפלל שחרית לפניו תוך ד"ש להמ"א, ודאי צריך לעשות כהגר"א, וטוב שיתפלל מספק בתורת נדבה, עיין מ"ב סי' פ"ט סק"ו. (הערת הגר"א זלזניק שליט"א).

האחרונים שציינם שעה"צ למרות שכולם למעשה ס"ל כן דאי התפלל תפלה שניה של חול יצא, אבל לא כולם אזלי בשיטה אחת, ואיכא נ"מ ביניהם. הפר"ח בסק"ט ס"ל כן בהחלטיות דיצא, עיי"ש. וכן הח"א בכלל כ"ז ס"י סתם בפשיטות דיצא. (ואמנם מקורו מהמ"א, והמ"א בס"ק י"ב נשאר בצ"ע, ושעה"צ לא ציינו.) אבל בדה"ח כתב כן רק מכח ספק דמאחר דנחלקו הפוסקים לכן ס"ל דיצא, ולחזור ולהתפלל ע"ת אינו יכול בשבת ולכן נקטינן דיצא. ועיין במש"כ לקמן אות כ"ד ולפי המבואר שם יתבאר נ"מ טובא.

כב. מ"ב ס"ק כ"ו
מי שלא התפלל ערבית בר"ח והתפלל שחרית שתיים ולא הזכיר בשניה יעו"י א"צ לחזור ולהתפלל. עוד כתב המ"ב בר"ח ב' ימים ושכח להתפלל מנחה ובליל ב' דר"ח התפלל ב' פעמים ערבית ושכח יעו"י בפעם השניה א"צ לחזור, דלא גרע מעיקר התפלה דאם שכח יעו"י א"צ לחזור בליל ר"ח. והסברא בזה פשוטה, דהרי למעשה מתפללים ב' פעמים ערבית, והשוכח מנחה בע"ש מבואר כאן בשו"ע דמתפלל ערבית של שבת ב' פעמים, א"כ למעשה חיובו הוא ב' פעמים תפלת ערבית, לכן פשוט הוא דאם שכח יעו"י דא"צ לחזור כדין ערבית בליל ר"ח שאין צריך לחזור בשוכח יעו"י.

אבל לכאורה לפ"ז נסתר דינו הראשון דאמאי בשוכח ערבית והתפלל שחרית שתיים ולא אמר יעו"י בשניה דא"צ לחזור ומשום דהוי תשלומי ערבית, ובערבית בשוכח יעו"י א"צ לחזור. אבל סוף סוף חייב כעת בב"פ תפלת שחרית, ובשחרית השוכח יעו"י צריך לחזור ואמאי אמרינן הכא דא"צ לחזור. וצ"ל דאה"נ זה ודאי שחיובו הוא בב"פ תפלת שחרית ולמעשה לפי הכלל היוצא מהדין הקודם הנזכר היה

לאחר שגמר תפלתו, כיון שלא עלתה לו תפלתו לשם ערבית ועדיין יום אזי יתפלל כעת לשם מנחה בלא הזכרת טו"מ, ואח"כ יתפלל ערבית לשם ערבית. ועיין בחידושי הגרע"א בסי' נ"ב. וכדין המ"ב כאן בר"ח ה"ה גבי על הניסים בליל א' דחנוכה ובליל פורים שג"כ לא לעיכובא. ועיין מ"ב סי' תרצ"ג סק"ד ובשעה"צ שם סק"ו.

יט. שעה"צ ס"ק מ"א

דאם היה לילה היה מותר לומר יעו"י אם מכוין בפירוש להשלמה וכדלקמן. ביאור דברנו שעה"צ — דהנה כתב הרמ"א בס"ט דהשוכח מנחה בער"ח ובערבית לא הזכיר יעו"י בראשונה והזכיר בשניה צריך לחזור ולהתפלל, לפ"ז נמצא דאדרבה אין להזכיר יעו"י בשניה. לכן דקדק שעה"צ בלשונו וכתב דאם רוצה לומר יעו"י מותר וזאת בתנאי שיכוין בפירוש להשלמה, וזה מהני כדמבואר במ"ב לקמן סוף ס"ק כ"ז בשם האחרונים, וע"ז מוסב "הכדלקמן" של שעה"צ כאן.

כ. מ"ב ס"ק כ"ג

ואפילו אם העסק הוא מהדברים הנזכרים בסימן רל"ב לאיסור משהגיע זמן תפלה, וכו'. צ"ב אמאי הזכיר דווקא הדברים הנזכרים בסי' רל"ב גבי תפלת מנחה, ולא הזכיר הדברים הנזכרים בסי' פ"ט גבי שחרית. ובאמת בגר"ז בסי"ב שציינו בשעה"צ כאן כתב סתמא שעוסק בעסקים האסורים משהגיע זמן תפלה, אבל הפמ"ג (א"א ס"ק י"א) שצייין לסי' רל"ב לכאורה קצת צ"ב.

ונראה דמאחר שיסודות דינים אלו נאמרו בהלכות מנחה, וכל הדינים המבוארים בסי' פ"ט גבי שחרית נלמדים ממנחה עיי"ש, לכן ציין הפמ"ג לסי' רל"ב.

כא. שעה"צ ס"ק מ"ה

פר"ח וח"א ודה"ח וש"א דלא כט"ז.

צריך לחזור בנידון כאן, אך כאן קיים דין אחר והוא דבדיעבד המתפלל את תפלת תשלומיו כאותה תפלה ששכח יצא, וכשם שכתב המ"ב בס"ק כ"ה דהשוכח מנחה בע"ש והתפלל בליל ש"ק תפלת חול בתפלתו השניה דיצא, ה"ה גם הכא בלא הזכיר יעו"י בשניה דיצא דבדיעבד נחשב כהתפלל תפלת ליל ר"ח, ששם בחיסור יעו"י א"צ לחזור.

אלא דלפ"ז צ"ל דלפי"ד הדה"ח והמ"מ שהביא הבה"ל בד"ה ואם דהשוכח מנחה ביום ו' חשוון ובליל ז' חשוון לא הזכיר טו"מ בתפלת התשלומים דיחזור ויתפלל בתורת נדבה ע"ת, לפ"ז צ"ל גם כאן דיחזור ויתפלל ע"ת, ובאמת הכי ס"ל למ"מ למעשה דגם בניד"ד יחזור ויתפלל ע"ת עיי"ש בדבריו בסק"ט (והובא לקמן אות כ"ה). אבל דה"ח ס"ל להדיא דגם כאן לא יחזור ויתפלל וכדמצויין בשעה"צ ס"ק מ"ח, ולכאורה דבריו סתרי אהדדי. ואמנם הוא לשיטתיה א"ש, דכתב שעה"צ דדה"ח כתב כן מט"א ועיי"ש בדבריו בס"א דכתב בטעם הדבר דגבי הא סמכינן דיוצא בדיעבד בתפלת מוסף, וא"ש דה"ח לשיטתיה דהוצרך לכתוב טעם זה.

כג. בה"ל ד"ה ואם (ס"ט)

ועייין בדה"ח שכתב דה"ה למי שנתחייב להתפלל שנים ביום ראשון שמתחילין לומר טו"מ ולא הזכיר בראשונה והזכיר בשניה כל דינו הוא כמו שכתוב כאן. מבואר בזה בדה"ח שדינו כדין ליל ר"ח דיחזור ויתפלל ומשום דגלי דעתיה שנתכוין בראשונה לשם תשלומים והמקדים תשלומים לחובה לא יוצא. ולכאורה תמוה דבנידון של דה"ח גם בלא"ה לא יוצא ידי חובתו, דאף אי תפלתו הראשונה הוי בכוונה מפורשת לשם חובה והשניה לשם תשלומין דבכה"ג בנידון של ר"ח יצא י"ח כדמבואר במ"ב סוף ס"ק כ"ז בשם דה"ח עצמו,

משא"כ בנידון של טו"מ לא יצא י"ח דהמתפלל בליל ז' חשוון ולא הזכיר טו"מ חייב לחזור. [ואמנם הובא במ"ב בס"ק קי"ז סק"ו דעת הלק"ט דאינו חוזר בליל ז' חשוון, אבל הכרעת המ"ב שם דחוזר, ומסתימת דברי דה"ח בהל' טו"מ משמע בפשטות דג"כ ס"ל כדעת רוב הפוסקים דחוזר אף בליל ז' חשוון] ודינו כדמבואר במ"ב סק"ט. ונמצא דאע"ג שהדין אמת שבציור הנ"ל דמי דין טו"מ ליעו"י, בכ"ז איכא נ"מ בין דין יעו"י לדין טו"מ וכנתבאר.

כד. בה"ל ד"ה ואם (ס"ט)

עוד כתב שם דאם לא הזכיר בשניה יחזור ויתפלל בתורת נדבה ויתנה אם חייב אני להתפלל תהא לחובתי וא"ל תהא לנדבתי. לכאורה תמוה הרי דה"ח עצמו ס"ל בכה"ג בדין השוכח מנחה בע"ש והתפלל תפלת תשלומים בליל ש"ק תפלת חול דיוצא, וכפי שצינו שעה"צ בס"ק מ"ה, וא"כ אמאי ס"ל הכא דיחזור ויתפלל ע"ת ולשיטתיה צ"ל דיצא.

והאמת דלק"מ דהא דס"ל לדה"ח התם דיוצא היינו מכח ספיקא וכדמבואר בדבריו ולכן שם יוצא היות דאינו יכול להתפלל נדבה בש"ק וכפי שביאר זאת להדיא בדבריו, משא"כ בניד"ד שפיר ס"ל לדה"ח דיחזור ויתפלל מספק ע"ת.

כה. בה"ל ד"ה ואם (ס"ט)

וכ"כ בשע"ת בשם המאמר מרדכי. המ"מ בסק"ט כתב דינו זה של השוכח מנחה ב"ו חשוון ובתפלת התשלומין של ליל ז' חשוון לא הזכיר טו"מ דיחזור ויתפלל בתורת נדבה ע"ת, משום פלוגתא של המ"א ושאר האחרונים בדין השוכח ולא התפלל ערבית בליל ר"ח, ובתפלת התשלומין שהתפלל לאחר תפלת שחרית לא הזכיר יעו"י, דס"ל להאחרונים שצינן שעה"צ בס"ק מ"ח דא"צ לחזור והמ"א ס"ל דיחזור, ודימה המ"מ דינו הנ"ל לדין

הוכיח הבה"ל דהבין הד"מ בשיטת הכ"ב דאין להזכיר יעו"י בשניה, דאל"כ במאי פליג. וכ"ז — סיים הבה"ל — דלא כהבנת הט"ז כאן בסק"ט בהבנת הכ"ב, עיי"ש. — כן נראה ביאור דברי הבה"ל כאן.

כז. מ"ב ס"ק כ"ז

עוד כתבו האחרונים דמה שכתב הרמ"א דאם לא הזכיר בראשונה והזכיר בשניה צריך לחזור ה"מ בסתמא אבל אם כיון בפירוש הראשונה לשם חובה והשניה להשלמה יצא. לפי המבואר בשעה"צ לעיל ס"ק מ"א (עיין מש"כ שם אות י"ט) משמע דאף בכה"ג אינו מחוייב לומר יעו"י בשניה, אלא מותר לו לומר יעו"י בשניה בתנאי שיכוין להדיא לשם השלמה. ואפשר דהטעם בזה, דמאחר שלא הזכיר בראשונה עדיף שלא להזכיר בשניה כדי שלא יראה שהראשונה השלמה והשניה חיוב, ולכן אי יתנה להדיא שמכוין לשם השלמה שרי.

כח. שעה"צ סק"ג

ט"ז ודה"ח. אחרונים אלו שציינם שעה"צ כתבו האי דינא להדיא. אבל ברור דכל שאר האחרונים שציינם שעה"צ בס"ק נ"א לגבי הדין המבואר שם, כ"ש דס"ל בדין כאן כט"ז ודה"ח. [ועיין ח"א כלל כ"ז סי"ב ובשו"ע הגר"ז כאן סי"ד דלמעשה דימו דין ר"ח המבואר כאן לדין הבדלה].

כט. שעה"צ ס"ק נ"א

דלא כט"ז. הט"ז ס"ל בכה"ג דיחזור ויתפלל ואע"ג דלכאורה דמי האי דינא לדין שהביא המ"ב בסוף ס"ק כ"ז בשם הט"ז, ולכאורה זה סותר לדבריו כאן, עיין בט"ז בסק"י מש"כ לחלק בזה. אבל המ"ב נקט כשאר האחרונים דלא ס"ל הכי.

ל. מ"ב סק"ד

כ"ז בסתמא אבל אם היה בדעתו בפירוש הראשונה להשלמה נראה דלא יצא. (א"ר). לכאורה פשיטא ומאי קמ"ל כאן

זה ומשום פלוגתא כתב דמשום ספיקא יתפלל בתורת נדבה ע"ת, עיי"ש.

ודבריו לכאורה צ"ע דהרי כל טעמא דהמ"א בס"ק י"ב הוא משום דרק בליל ר"ח אינו חוזר היות דאין מקדשין את החדש בלילה, אבל ביום יחזור אף בתפלת התשלומין עבור ערבית, עיי"ש. כ"ז שייך בדין יעו"י דר"ח אבל בנידון של המ"מ בדין טו"מ בליל ז' חשוון לא שייך כל הטעם הנ"ל ודמי לשוכח מנחה בע"ש והתפלל בליל ש"ק בתפלת התשלומין תפלת חול דבכה"ג נוטה המ"א שם דיוצא בדיעבד, עיי"ש. וא"כ דברי המ"מ שדימה דין טו"מ לדין המ"א הנ"ל בדין יעו"י, לכאורה צ"ע.

כו. בה"ל ד"ה אבל (ס"ט)

והני ד' תיבות בראשונה ולא בשניה או שכתוב בכל בו ט"ס הוא, וכן איתא שם בד"מ לקמן בסימן תכ"ב בהעתקתו שם את דברי הכל בו, וכן מוכח שם מדברי הד"מ ממה שחולק עליו שם, וכ"ז הוא דלא כט"ז בסימן זה. הנה בב"י בסי' תכ"ב בד"ה אם העתיק דברי הכל בו וס"ל לכ"ב דמזכיר יעו"י בראשונה ולא בשניה ואח"כ כתב ואם הזכיר בראשונה ולא בשניה או בשניה ולא בראשונה שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו. וברור דיש כאן ט"ס דהסיפא סותר לרישא לכן כתב הבה"ל דד' תיבות אלו "בראשונה ולא בשניה או" הם ט"ס, דהיינו ד' תיבות אלו בכ"ב הם ט"ס ובלעדיהם מובן שפיר דבריו. ומש"כ הבה"ל וכן איתא שם בד"מ בהעתקתו דברי הכ"ב זה לכאורה ט"ס בבה"ל כאן דהד"מ לא העתיק דברי הכ"ב, ואולי צ"ל וכן איתא שם בב"י ור"ל דגם בב"י יש ד' תיבות אלו שהם ט"ס.] — היפך מהמשמעות הפשוטה בבה"ל, וצ"ע. אבל הא דכתב הבה"ל בשם הד"מ דחולק על הכ"ב נמצא בדבריו שם וס"ל דיש להזכיר יעו"י בשניהם. ומהא

לג. מ"ב ס"ק ל"ד

אבל אם בלילה ג"כ ר"ח לכו"ע יתפלל דהא ירויח שיאמר יעו"י. ולפ"ז פשוט דה"ה בשכח יעו"י במנחה בחוה"מ דיתפלל ערבית שתים דהרי מזכיר יעו"י, ובזה אף הבנין אריאל שציינו שעה"צ כאן יודה, דכל הא דפליג הוא משום דס"ל דשני ימים של ר"ח הוי מספק עיי"ש בדבריו ומובא במחצה"ש כאן ס"ק ט"ז ובחידושי הגרע"א, אבל בחוה"מ פשוט דלכו"ע יחזור ויתפלל ערבית שתים.

ונראה דגם בשוכח יעו"י במנחה של ערב שביעי של פסח, ג"כ יחזור ויתפלל ערבית של ליל ז' של פסח דהרי מזכיר בו יעו"י, ואף שהתפלה לא אותה תפילה, עכ"פ מזכיר יעו"י, וכמש"כ המ"ב לקמן ס"ק ל"ה גבי השוכח מ"ה במנחה בשבת חוזר ומתפלל ערבית שתים.

אלא דיש להסתפק בשוכח יעו"י במנחה של הו"ר אי יחזור ויתפלל ערבית של שמ"ע, דהר"ז ברור דדינא דשו"ע דיחזור ויתפלל בתורת נדבה לא שייך הכא, דהרי אין מתפללין נדבה ביו"ט, וכדמבואר במ"ב ס"ק ל"ו. אבל יש להסתפק דשמא תפילת יו"ט יהני לתיקון הא דהחסיר יעו"י במנחה, והוא לפי מש"כ הנשמ"א בכלל כ"ח סק"ו דהאומר ביו"ט רק ותתן לנו מועדים לשמחה וסיים הברכה יצא, א"כ יוכל לחזור ולהתפלל ולומר יעו"י בלא הזכרת שמ"ע ויוצא בזה י"ח ויהני לתיקון חסרון יעו"י דמנחה, דהרי משלים כעת אמירת יעו"י, ודמי לדין המ"ב כאן דאם בלילה ג"כ ר"ח לכו"ע חוזר ומתפלל.

והנה, בספר בא"ח בפר' משפטים סט"ז (הובא בכה"ח כאן ס"ק נ"ה) כתב וז"ל "וכן אם טעה במנחה דיום אחרון של חוה"מ דבלילה הוא יו"ט, בכל זה לא יתפלל תפלת התשלומין משום דהדין בזה לחזור בתורת נדבה ואין מתפללין נדבה בשבת ויו"ט". עכ"ל. ומסתימת לשונו משמע

הא"ר, הר"ז מפורש בשו"ע בס"א דאם הקדים תפלת תשלומין לא יצא.

ונראה דהא"ר כתב דבריו אחר דינו הקודם אשר לא פסקינן כוותיה בזה, וז"ל הא"ר בס"ק י"ד "ונראה שאין יכול לומר ששכח לומר להבדיל בראשונה כגון שיש עוד ריעותא שהבדיל בשניה וכ"כ הט"ז ודלא כמ"א. ואם הבדיל בשתייהן והיה בדעתו על ראשונה להשלמה נראה דלא יצא". עכ"ל. והנראה כביאור דבריו דמאחר דפסק בדינו הראשון דלא אזלינן בתר כוונתו אלא בתר תפילותיו שנראות היפך מחשבתו, א"כ היה מקום לומר בכה"ג שהבדיל בשתייהן ונמצא דעשה מעשה בתפלתו הראשונה המוכיח דהוי לשם חובה היות והבדיל בו, א"כ ס"ד שלא נתחשב במחשבתו שכיוון בזה לשם השלמה, קמ"ל דכן אזלינן בתר מחשבתו ולא יצא. כן נראה לבאר דברי הא"ר בהא דקישור דינו השני לדינו הראשון הנ"ל. כ"ז א"ש בדעת הא"ר, אבל המ"ב דלא פסק כא"ר בדינו הראשון וכדמבואר במ"ב ס"ק כ"ט, א"כ לשיטתיה אין כלל חידוש בדין כאן ופשיטא דלא יוצא בכיוון בתפילתו הראשונה לשם השלמה, ועיין.

לא. בה"ל ד"ה או לא (ס"י)

משום דקי"ל לקמן בסי' רצ"ד דאם לא הבדיל איך מחזירין אותו. תימה מה הוסיף כאן הבה"ל על דבריו שבמ"ב ס"ק ל"א. וצ"ע.

לב. מ"ב ס"ק ל"ג

אם נאנס ולא התפלל במוצ"ש מתפלל ביום שתי תפלות אחת לחובה ואחת לתשלומין ולא יאמר אתה חוננתנו אע"פ שלא הבדיל. עיין מ"ב סי' רצ"ד סק"ב ובבה"ל שם בד"ה אומרים דמסיק שאם לא הבדיל יאמר אתה חוננתנו בתפלה השניה. וצ"ע. — שונה הלכות דין כ"ו.

במ"א דזה פשיטא, ולכן ביאר במ"א דכוונתו בשכח מ"ה בתפילת מנחה דשבת או טו"מ בתפילת מנחה דר"ח, וס"ד דמאחר דתפילת מוצ"ש או ערבית שלאחר ר"ח אינו שווה לתפילת שבת או ר"ח ולא יוכל להשלים, קמ"ל דלגבי חסרון מ"ה או טו"מ התפילות שוות ובכה"ג לכו"ע יתפלל בערב שמים.

ל"ו. מ"ב ס"ק ל"ו

וכן אם לא התפלל מנחה ביום שלפני יום שמתחילין לומר טו"מ ומתפלל ערבית שמים ישאל מטר בשניהם. כתב מחצה"ש ס"ק ט"ז דהנ"מ בכה"ג שלא התפלל כלל מנחה שלפניו, אבל אם התפלל מנחה וטעה והזכיר טו"מ שדינו שחייב לחזור, והוא לא חזר, בכה"ג לא ירויח מידי שיתפלל ערבית שמים ודמי לדין השו"ע כאן וצריך לחזור ולהתפלל ע"ת בתורת נדבה. וכתב שם דבכה"ג גבי מ"ה וכגון שהזכיר מ"ה בשחרית דשמ"ע וכן בהפסיק להזכיר מ"ה בשחרית דיו"ט א' דפסח לא יוכל להתפלל מנחה שמים דא"א להתפלל ע"ת ביו"ט. אולם לפי"ד המ"ב (בשם דה"ח) בסי' קי"ד סק"ב וסק"ג בלא"ה א"צ לחזור, דהמזכיר מ"ה בשחרית דשמ"ע והמפסיק מלהזכיר מ"ה בשחרית ביו"ט א' דפסח יצא י"ח, עיי"ש. ומוכח במחצה"ש כאן דלא ס"ל כדה"ח.

ל"ז. מ"ב ס"ק ל"ז

ובדיעבד אם לא שאל בשל תשלומין יצא. ועיין בבה"ל. והיינו כדין התפלל תפילת חול בתשלומין כליל שבת דיצא כדמבואר במ"ב ס"ק כ"ה וכדין לא הזכיר יעו"י בתפילת תשלומין בשחרית בר"ח דאינו חוזר וכדמבואר במ"ב ס"ק כ"ו. ומה שציין המ"ב לבה"ל היינו לבה"ל בד"ה ואם.

ל"ח. שעה"צ פק"ם

והנה לענין שיחה ס"ל להגר"א לעיל

דקאי הן על פסח והן על סוכות וזה צ"ע דבפסח אמאי לא יחזור הרי אומר יעו"י וכנ"ל, ובהכרח דכוונתו רק על סוכות, וש"מ דלא ס"ל הסברא הנ"ל. וצ"ע לדינא.

ל"ד. מ"ב ס"ק ל"ד

אבל אם בלילה ג"כ ר"ח לכו"ע יתפלל דהא ירויח שיאמר יעו"י. כתב שעה"צ בסי' תכ"ב סק"ד גבי השוכח יעו"י בשחרית והתפלל מנחה לפני מוסף לא אמרינן דהזכרת יעו"י במנחה יהא תיקון לשחרית וצריך להתפלל שנית, עיי"ש שהוכיח כן מהרא"ש. ולכאורה יש להוכיח כן גם מדין המ"א כאן שחוזר ומתפלל ערבית שנית ולא אמרינן דהזכרת יעו"י דערבית הוי תיקון למנחה. אבל נראה דמהכא ליכא למיכח מידי דזה פשיטא דהזכרת יעו"י דערבית לא הוי תיקון למנחה דהרי הוי יומא אחריתא, דכל הס"ד דמנחה הוי תיקון לשחרית היינו משום דחסרון הזכרת ר"ח בזה היום יתוקן בהזכרתו במנחה, כשם שמהני הזכרת ר"ח במוסף לתיקון חסרון דשחרית, אבל הזכרה ביום אחר נראה פשוט דאין ס"ד שיהני לחסרון של יום שלפניו. וכן משמע מסוגית הגמ' בברכות דף ל' ע"ב שמשם המקור להאי דינא דשחרית הוי תיקון לערבית ומוסף לשחרית ומנחה למוסף עיי"ש, ומשמע דערבית למנחה לא, ומשום דהוי יום אחר, ומובן שפיר דלא הוכיח שעה"צ דינו הנ"ל מדין המ"א כאן.

ל"ה. מ"ב ס"ק ל"ה

בדיוקא נקט יעו"י דאם שכח טו"מ או מ"ה בשבת ור"ח במנחה... לכו"ע יתפלל בערב שמים, דהא ירויח זה בתפילת התשלומין. במ"א ס"ק ט"ז כתב וז"ל "וה"ה אם שכח ותן טו"מ או מ"ה". עכ"ל. והיה מקום לומר דכוונתו על כל יום ויום בשוכח טו"מ או מ"ה יתפלל שנית בתפלה שאח"כ דמרויח את אשר החסיר. ולא קאי המ"א לגבי שבת ור"ח. אולם המ"ב הבין

בסימן ק"ד כרשב"א ע"כ דס"ל דזה גרע משיחה. נראה דמוכרחים לומר כן בדעת הגר"א וכמש"כ בדברינו לעיל סי' ק"ד אות ז'.

ל"ט. בה"ל ד"ה המועד (סי"ב)

ומ"מ לענין תפילת התשלומין כגון מי שלא התפלל מנחה בר"ח או בשבת או בשאר מועדים שמתפלל ערבית שמים והזכיר בתפילה של תשלום ר"ח או שבת או מאורע שאר מועדים כיון דתפילה זו בא לתשלום היום שעבר הסכימו הרבה אחרונים דלא הוי הפסק. ודמי למבואר

במ"ב ס"ק כ"ה, ס"ק כ"ו וס"ק ל"ו, וכמסקנת הבה"ל בס"ט בד"ה ואם דכל תשלומין שמתפלל כתפילה שהחסיר יצא בדיעבד.

ויש להסתפק בהאי דינא של האחרונים (עיין באה"ט ס"ק י"ח) האם מהני תשלומים דווקא בכה"ג שהתפלל תפילת חול ב"ח ברכות רק הזכיר בתפילה שבת או מאורע שאר המועדים וכפי שכתבו בלשונם, או אפילו בכה"ג שהתפלל בתפילת תשלומין תפילת מנחה דשבת או תפילת מנחה דיו"ט בז' ברכות ג"כ יהני בדיעבד.

סימן ק"ט

דין איך יתנהג היחיד לכוין בתפלתו עם הצבור

א. מ"ב סק"א

ואם רוצה לצאת להתפלל בעזרה חוץ לבהכ"נ מתפלל וא"צ להמתין. בשו"ת שלמת חיים ח"ד סימן ו' (ובנדמ"ח סי' צ"ב) הוכיח הגר"ש סובל זצ"ל מדברי המ"ב כאן דאין חיוב למי שלא שמע קדושה לילך שיעור מיל כדי לשמוע קדושה. דהרי מבואר כאן דא"צ להמתין לקדושה ויכול לצאת לעזרה וכ"ש שא"צ לילך עבור קדושה. ולפ"ז תמה על הא דמבואר בבה"ל ד"ה לקדושה בשם הפמ"ג דקדושה עדיפא מתפכ"צ, הרי בשביל תפכ"צ מבואר בשו"ע סי' צ' סט"ז דצריך לילך שיעור מיל, ולכאורה קדושה דעדיפא מיניה כ"ש שיצטרך לילך, ובמ"ב כאן מוכח דא"צ לילך, עיי"ש מש"כ ליישב, והגרי"ח זוננפלד זצ"ל דחה תירוצו.

ולכאורה נראה מוכח מזה, דכל הא דאמרינן דקדושה עדיפא מתפכ"צ היינו רק בכה"ג שנמצא בבהכ"נ ושומע קדושה ולא עונה לקדושה אפילו שאנוט, זה חמור מאד ובהא אמרינן דעדיף לבטל תפכ"צ בשביל

שלא יהא במצב שלא יוכל לענות לקדושה, אבל אין חיוב להביא את עצמו לידי קדושה. ומשו"ה שרי לצאת לעזרה ולהתפלל כי בזה לא בא לידי חיוב קדושה. ולפ"ז נמצא לכאורה דכשיש שתי אפשרויות לפניו, לילך לבהכ"נ אשר שם יוכל להתפלל בצבור אבל לא ישמע קדושה, או לילך לבהכ"נ אחר אשר שם יענה לקדושה אבל לא יתפלל בצבור, יתכן דבכה"ג תפלה בצבור עדיפא, כי לילך להתפלל בצבור יש חיוב משא"כ לילך לשמוע קדושה, ורק בכה"ג שנמצא בבהכ"נ ולא עונה לקדושה זה עדיף מתפכ"צ. ואי נימא הכי מיושב שפיר תמיהת הגר"ש סובל זצ"ל, וצ"ע לדינא. וקצת צ"ב לפ"ז אמאי בשמע קדושה א"צ להמתין. ועיין מש"כ בסי' ס"ט אות ו'. ודע דכל מש"כ היינו דאין חיוב לילך לשמוע קדושה כדין תפכ"צ, אבל בודאי דיש בזה מצוה וכדמוכח בדברי הבה"ל סי' פ"ט ס"ג ד"ה וכן, עיי"ש. ועיין מש"כ החפץ חיים זצ"ל בסוף ספר שמירת הלשון בחתימת הספר פ"א אות ט', ובספרו נדחי